

УДК 378.046-021.68

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ВИКЛАДАЧА-АНДРАГОГА ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Інна Олександрівна Ніколаєску,

кандидат педагогічних наук,

кафедра дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів,

Черкаський обласний інститут післядипломної освіти

педагогічних працівників

м. Черкаси, Україна

Анотація

У статті розглянуто стан розвитку професіоналізму викладача-андрагога в системі післядипломної освіти. На підставі теоретичних досліджень та практичних спостережень виявлено особливості професійно-педагогічної діяльності викладача-андрагога в умовах інформаційно-освітнього простору та презентовано професійно-особистісні характеристики викладацького складу. На основі узагальнення наукової літератури уточнено сутність поняття професіоналізму особистості в цілому та педагогічного професіоналізму зокрема. Відмічено, що професіоналізм викладача системи післядипломної освіти є необхідною складовою професійно-педагогічної діяльності та вимагає забезпечення певних організаційно-педагогічних умов, спеціально організованого інформаційно-освітнього простору, цілеспрямованої системи заходів для особистісно-професійного зростання викладача.

Ключові слова: *викладач-андрагог; індивідуальний стиль педагогічної діяльності; професіоналізм особистості; професіоналізм педагогічний; система післядипломної освіти.*

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. В умовах сучасного інформаційного суспільства неабиякі вимоги має професіоналізм особистості як процес і результат входження індивіда в професійне середовище і досягнення у ньому високого статусу. Ефективна професійна діяльність – це якісна, результативна і високо-статусна характеристика професіоналізму, яка базується на всебічній освіченості, наявності конкретних умінь та навичок, гарній саморегуляції та стійкій мотивації.

Особливої актуальності проблема професіоналізму набуває у сфері післядипломної освіти, перед якою поставлені завдання підготовки та перепідготовки фахівців до вирішення неординарних завдань, успіх яких залежить від рівня професійної творчості, доцільності підібраних методів і засобів діяльності, вдало обраної індивідуальної траєкторії руху. Ми цілком поділяємо точку зору дослідників (В. Олійника, М. Романенка, В. Семиченко, Т. Сорочан та ін.) про те, що інститути післядипломної педагогічної освіти мають стати не стільки центрами систематичного проведення курсів підвищення кваліфікації, скільки центрами забезпечення системного розвитку професіоналізму педагогічних працівників. У таких умовах загострюється проблема психолого-педагогічної підготовки викладацьких кадрів, їхнього професійного зростання. Від професійної компетентності та фахової майстерності викладачів, насамперед, залежить ефективність формування афілійованих спеціалістів і нової генерації фахівців у системі шкільної освіти.

Сучасний викладач системи післядипломної освіти вирішує завдання, пов'язані з подальшим професійним розвитком уже сформованого спеціаліста, підвищенням його кваліфікації, фаховим зростанням, розширенням компетентності, професійного та загальнокультурного кругозору. Окрім цього, викладач ще й має спрямовувати свою діяльність на формування наукового мислення, розвиток внутрішньої особистої потреби у постійному саморозвитку, самоосвіті впродовж усього життя.

У наукових дослідженнях останніх років здійснено спроби висвітлити проблеми педагогіки вищої школи та загальнопедагогічної підготовки фахівців. Аналіз різноманітних наукових продуктів з питань педагогічного професіоналізму (С. Вітвицька, В. Гаврилов, К. Гнезділова, О. Гура, А. Кузьмінський, З. Курлянд, А. Маркова, В. Шадриков та ін.) дає можливість констатувати той факт, що одногослоної думки з цього питання немає, хоча й науковці погоджуються з тим, що професіоналізм викладача вищої школи є якісною характеристикою суб'єкта діяльності, яка визначається мірою володіння ним сучасним змістом й сучасними засобами її здійснення.

Різні аспекти базової та післядипломної педагогічної освіти висвітлені у працях Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, С. Крисюка, В. Лугового, В. Майбороди, Н. Протасової. В основі процесу розвитку професіоналізму педагогів – теорія навчання дорослих – андрагогіка, вихідним положенням якої є створення умов для розвитку особистості фахівця, виявлення його самобутності в професійній діяльності. Андрагогіка розкриває закономірності, педагогічні та психологічні фактори ефективної освіти, навчання та виховання дорослих, розроб-

ляє методичні системи навчально-виховної роботи з окремими дорослими та групами. Отже, освіта дорослих потребує андрагогічної компетентності викладачів і методистів, які з ними працюють.

Проте, не дивлячись на різноманітність наукових поглядів, потребує окремого вивчення й системного узагальнення питання професіоналізму викладача-андрагога системи післядипломної освіти в умовах інформаційно-освітнього простору.

Мета статті полягає в з'ясуванні особливостей професійної діяльності, осмисленні сутності поняття професіоналізму викладача системи післядипломної освіти та його показників.

Виклад основного матеріалу. Однією із форм соціалізації та індивідуалізації людини є професіоналізація як процес досягнення різноманітними шляхами і засобами професіоналізму. На думку деяких науковців (Н. Кузьміна, А. Маркова, А. Деркач, С. Клімов та інші), професіоналізм – це найвищий рівень виявлення ділової компетентності, оволодіння професійними позиціями, її гуманістичної спрямованості.

Найбільш повне визначення професіоналізму надала у своїх дослідженнях Н. Кузьміна [5], яка охарактеризувала його з точки зору високої продуктивності та ефективності, оптимальної інтенсивності та напруженості, точності й надійності, організованості, низької опосередкованості, володіння сучасними змістом і засобами вирішення професійних завдань.

Нам імпонує думка С. Клімова [4], який пропонує розглядати професіоналізм не тільки як високий рівень знань, умінь і результатів людини у певній галузі діяльності, а й як окрему системну організацію свідомості, психіки людини, що має такі компоненти: якості людини як цілого (образ світу, спрямованість, ставлення до себе і до навколишнього світу, креативність); праксис професії, який складається з моторики, умінь, навичок, дій як складових професійної діяльності; гнозис професії – прийом і переробка інформації, гностичні уміння й навички; інформованість, знання, досвід, культура професіонала; психодинаміка (інтенсивність переживань), психологічні труднощі, які виникають у процесі виконання професійної діяльності; усвідомлення й осмислення питань статево-вікової приналежності у зв'язку з вимогами до певної професії.

Категорія професіоналізму, яка часто використовується під час характеристики різноспеціалізованих фахівців, має низку значень, що не завжди чітко розмежовуються. Це, зокрема, найвищий рівень професійної майстерності: якщо йдеться про людину, яка досягла вагомих результатів у своїй діяльності, тоді професіоналізм доповнюється низкою означень (наприклад, високий, досконалий, значний тощо). Ще одним з контекстів є початкова стадія оволодіння професійними якостями,

констатація достатності та результативності фахової підготовки чи перепідготовки, у такому випадку вживаються слова «достатній, необхідний». Не менш вартисним є тлумачення професіоналізму як специфічної світоглядної системи, яка методологічно забезпечує діяльність людини у визначеній сфері. Саме це значення потребує більш докладного вивчення з практичних позицій, адже є компонентом мети одразу для декількох видів діяльності: по-перше, індивідуальної професійно спрямованої; по-друге, освітньої та самоосвітньої діяльності; по-третє, як елемент організованої системи становлення професійно сформованої особистості.

Професіоналізм у педагогічній діяльності розуміється як здатність особистості до саморуку, самореалізації; як динамічний процес формування суб'єкта професійної діяльності. При цьому професіоналом можна вважати спеціаліста, який володіє нормами професійної діяльності, професійного спілкування і реалізує їх на високому рівні; фахівець, який досягнув високого рівня професійної майстерності, володіє професійною етикою та має ґрунтовну систему професійних цінностей.

Вимоги до особистості викладача закладів післядипломної освіти не лише підвищуються, але й істотно змінюються, про що свідчать положення державних і нормативних документів (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір, Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті та ін.).

Ефективне вирішення завдань післядипломної освіти базується переважно на якості кадрового забезпечення подібних закладів, рівні професійної компетентності, професійної мобільності, індивідуального стилю діяльності, педагогічної майстерності викладачів. Сутність цих якостей полягає в тому, що вони є продуктами засвоєння професійних знань і практичних умінь викладача і реалізуються у вигляді його професіоналізму. Прагнення до високої результативності навчального процесу та його ефективності посідає провідну позицію у професійно-педагогічній діяльності серед факторів, що спонукають викладача післядипломної освіти до професійно-педагогічної активності.

Професія викладача системи післядипломної освіти має свої особливості, серед яких [9]:

- висока автономність професії, що вимагає напруженої розумової праці;
- підвищений ступінь професійної відповідальності;
- поєднання функцій педагога, дослідника, фасилітатора, тьютора і менеджера;

- потреба (усвідомлена необхідність) безперервного саморозвитку на основі педагогічної діяльності та наукових досліджень;
- залежність ефективності навчальної діяльності як від того, хто навчає, так від того, хто вчиться.

Таким чином, сучасний викладач системи післядипломної освіти повинен володіти здібностями дослідника, організатора, оратора, психолога, володіти логікою навчального процесу, бути висококваліфікованим фахівцем, як у своїй предметній галузі, так і ерудитом у багатьох інших галузях знань. Різноманітність та багатофункціональність розгорнутої кваліфікаційної характеристики викладацького складу свідчить про те, що професійно-педагогічна діяльність викладача вимагає не тільки певних природних здібностей і таланту, але й розумових, фізичних, емоційних і часових затрат.

Власний професійний досвід у системі післядипломної освіти та продуктивне спілкування із науковою елітою в різних установах післядипломної освіти України дає можливість визначити серед пріоритетних для викладача-андрагога такі професійно-особистісні ознаки, як активність розумового життя, залучення до важливих соціально-гуманітарних проблем, постійний пошук істини, пріоритет свідомості над існуванням, формування переваг духовно-інтелігентного життя; пошук себе, віри і пізнання; духовну гідність.

Означені риси ґрунтовно розгортає Н. Масюкова, наголошуючи на динамічному характері змісту культури професіонала [6]. Вона доводить, що культура особистості розвивається разом з розвитком науково-пізнавальної діяльності, зміни вимог зі сторони культури і соціуму. Дослідниця цілком умотивовано розглядає означену категорію через призму ставлення вченого до самого себе, інших людей і навколишнього світу. Такий кваліфікований аналіз спонукає пошуковців-початківців оцінити ступінь власної відповідності вимогам професії, усвідомити рівень особистої відповідальності за обрану справу, цілеспрямовано і постійно вдосконалювати себе і, звичайно, в науковій праці побачити насамперед власні «горизонти акме», а не перспективи кар'єрного зростання.

Професіоналізм викладача системи післядипломної освіти є необхідною складовою професійно-педагогічної діяльності та вимагає забезпечення певних організаційно-педагогічних умов, спеціально організованого інформаційно-освітнього простору, цілеспрямованої системи заходів для особистісно-професійного зростання викладача. Відповідно до цього викладачем вибудовується власна професійна траєкторія саморозвитку й акмеологічна позиція, заснована на безу-

мовному визнанні унікальності кожної людини як найвищої цінності. Основу розробленої ідеї дослідження становить фундаментальне положення філософської антропології, відповідно до якого професіоналізм викладача ґрунтується на особистому бажанні кожного педагога реалізувати свій потенціал у професійній діяльності.

На нашу думку, основними компонентами професіоналізму викладача закладів післядипломної освіти, що забезпечують успішність формування оптимального стилю його професійної діяльності, є такі: загальна креативність, спрямованість на власні наукові дослідження, інноваційність у пошуку й виборі методів і прийомів викладання; гнучкість мислення та поведінки; рефлексивність, прогностичність; адекватність особистісної тривожності, особистісної та професійної самооцінки; емоційна стабільність, фрустраційна толерантність; загальна гуманістична спрямованість, толерантність, емпатійність, так званий «педагогічний оптимізм»; внутрішня позитивна мотивація професійної діяльності; поєднання демократичності з вимогливістю до себе та інших, відповідальністю та самоцінністю. Усі ці компоненти, з одного боку, забезпечують усталеність професіоналізму викладача як особистісно-професійного явища, з другого – акцентують на його гнучкості, адаптивності, мінливості.

З огляду на це, можна погодитися з практичними дослідженнями І. Назарової, яка виокремила декілька груп викладачів відповідно до їхнього ставлення до викладання як складової професійно-педагогічної діяльності: «викладачі-титани», «викладачі-академіки», «викладачі “по життю”», «викладачі, включені у множинну зайнятість», «викладачі “з міцним тилом”», «доопрацьовуючі викладачі», «викладачі-практики», «люди статусу», «бізнес-леді», «науково-викладацький тандем чоловіка і дружини» [8]. Аналіз поданого розподілу свідчить про те, що деякі типи викладачів зустрічаються досить часто, інші типи – лише одиниці. У деяких педагогів не вистачає часу на викладацьку роботу, в інших – на наукову, треті віддають всі свої зусилля викладанню, але забезпечити гідне життя собі і своїй сім'ї не можуть. Для певної когорти викладачів викладання – сенс життя, інші ж убачають у викладацькій діяльності престижну сферу, де можна отримати додатковий символічний капітал; дехто займається викладацькою діяльністю, оскільки реалізований саме в цій галузі, інші працюють у вищій школі тільки в якості хобі чи захоплюючого заняття. Швидше за все, різноманітність типів викладачів була, є і буде завжди, але пропорції типів залежать від ситуації в суспільстві та у вищій школі.

Категорія професіоналізму викладача закладів післядипломної освіти є складною для визначення, оскільки пов'язана не лише із зо-

внішніми обставинами діяльності фахівця, а й із внутрішніми факторами, які її супроводжують. Таким фактором, зокрема, є «поєднана дія моральних, соціальних та діяльнісних норм як того об'єктивного складу і тієї структури діяльності, які тільки й можуть забезпечити розв'язання завдань» [1, с. 96]. Серед цих факторів важливу роль відведено індивідуальному стилю професійно-педагогічної діяльності викладача післядипломної освіти.

З урахуванням наявних концептуальних праць з проблем ідіостилу викладача з'ясуємо особливості вияву індивідуального стилю викладача системи післядипломної освіти в інноваційній освіті, вплив особистості викладача-андрагога на формування культури дослідницької праці. Джерельною базою для аналізу виокремленого концепту виступають наукові публікації та педагогічні розвідки І. Зязюна, О. Гури та О. Семеног.

Відомим є той факт, що індивідуальний стиль діяльності – це стійка індивідуально-специфічна система психологічних засобів, прийомів, методів виконання тієї чи іншої діяльності [13]. Індивідуальний стиль діяльності дозволяє людям з різними індивідуально-типологічними особливостями нервової системи, різною структурою здібностей, темпераменту, характеру досягати високої ефективності в певній діяльності різними способами, компенсуючи при цьому ті індивідуальні особливості, які ускладнюють досягнення успіху [14].

Проблемам становлення духовно розвиненої, інтелектуально загартованої, емоційно багатой, естетично зорієнтованої, творчо-креативної особистості педагога на засадах гуманізму, педагогічної майстерності та професійно-педагогічної індивідуальності вчителя присвячені численні фундаментальні наукові дослідження І. Зязюна. На думку геніального вченого, індивідуальний стиль викладача тісно пов'язаний з педагогічною майстерністю, яку науковець презентує як достатньо стійку систему теоретично осмислених і практично виправданих педагогічних дій і операцій, що забезпечують високий рівень педагогічної взаємодії між викладачем і його учнями. Ключовими концептами філософсько-педагогічних, філософсько-психологічних студій І. Зязюна виступають людина, особистість, учитель (талановитий учитель) і учень (талановитий учень), радість і краса праці, педагогічна дія, а справжня педагогіка, за І. Зязюном, – це психологія в дії. Учений стверджує, що вчитель має володіти новим педагогічним мисленням, ціннісною установкою якого має бути пріоритет індивідуальності, саморозвитку, самоучіння особистості, отже, необхідний докорінний перегляд професійної підготовки вчителя до виховної дії [3].

Відповідно до логіки нашого дослідження, у професійній діяльності викладача системи післядипломної освіти, яка характеризується тим, що здійснюється в суб'єкт-суб'єктній взаємодії в конкретній навчально-професійній ситуації, індивідуальний стиль викладача залежить від індивідуально-психологічних особливостей учителів, які проходять курси підвищення кваліфікації (їх вік, стать, статус, рівень загальних і професійних знань, умінь і навичок тощо), соціально-психологічних особливостей дорослої групи; характеру взаємодії викладача і вчителів; професійної компетентності педагога.

Виокремлюючи проблему ідіостилу викладача-дослідника у вимірах педагогічної, О. Семенов [11] наголошує, що невід'ємною ознакою ефективного індивідуального стилю професійної діяльності викладача є мовнокомунікативна компетентність [12, с. 14], сформована система професійних комунікативних знань, комунікативних умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, загальної гуманітарної культури, інтегральних показників культури мовлення. Успішний діалог в системі «викладач – студент», на думку вченої, забезпечується, якщо суб'єкти науково-дослідницької діяльності усвідомлюють потребу в опануванні системи понять про мовлення: мовленнєва діяльність, мовленнєвий вчинок, переконливе мовлення, мовленнєва конфліктологія, мовленнєва агресивність. За практичними дослідженнями та опитуваннями викладачів і магістрантів, здійсненими Оленою Миколаївною Семенов, виявлено таку проблему сьогодення, як культура слухання й, відповідно, виникнення нової галузі науки – риторики слухання, що охоплює не лише способи високого ступеня розуміння, а й здатність захиститися від мовленнєвих маніпуляцій мовця.

Адаптовані до нашого дослідження наукові праці О. Гури [2] свідчать, що основними функціями індивідуального стилю діяльності викладача системи післядипломної освіти є системоутворююча, змістовонавчальна, інструментальна та компенсаторна функції [7]. Коротко охарактеризуємо їх.

Системоутворююча функція індивідуального стилю педагогічної діяльності виражається в тому, що в міру становлення стилю, по-перше, окремі властивості індивідуальності викладача інтегруються в гармонійне ціле, створюючи неповторне поєднання елементів професійної компетентності; а по-друге, закріплюються індивідуально-неповторні способи виконання об'єктивних вимог до діяльності, поліпшуються її результати, підвищується задоволеність професійним вибором.

Змістовонавчальна функція індивідуального стилю професійної діяльності проявляється завдяки особливому, універсальному мотиву – завжди залишатися самим собою, розвивати свою індивідуальність.

Компенсаторна функція індивідуального стилю передбачає, що завдяки окремим індивідуальним властивостям відбувається компенсація, заміщення тих індивідуальних особливостей особистості, які за своєю суттю протилежні вимогам конкретної професії, у результаті чого фахівець досягає успішності у професійній діяльності завдяки поєднанню певних індивідуально-стильових характеристик.

Інструментальна функція полягає в тому, що стиль обумовлює систему операцій, завдяки яким фахівець реалізує свою діяльність, досягає поставлених цілей.

Таким чином, індивідуальний стиль професійної діяльності є єдністю професійно незмінного й індивідуально неповторного в діяльності викладача післядипломної освіти. Механізмом, що забезпечує становлення стилю, є особистісно-діяльнісна саморегуляція, яка спонукає суб'єкт до самовдосконалення діяльності в процесі професійного саморозвитку та самоосвіти. Отже, виникнення індивідуального стилю професійної діяльності викладача системи післядипломної освіти не є миттєвим, його становлення визначається як поетапний процес входження особистості в професійне середовище, джерелом якого є протиріччя між потребами особистості в персоналізації, індивідуалізації власної діяльності, потребою в реалізації власної унікальності, неповторності та наявністю єдиних для всіх викладачів норм, цілей і завдань професійної діяльності.

Індивідуальний стиль професійної діяльності особистості за своєю суттю вже не може бути помилковим, оскільки він визначає, яким саме способом досягається ефективність професійної діяльності. Він обирається фахівцем не лише тому, що є успішним, а тому, що приносить задоволення від професійної діяльності, породжує стан емоційного комфорту, почуття особистої свободи.

Принагідно зазначимо, що в процесі реалізації індивідуального стилю педагогічної діяльності здійснюється професійно-педагогічна самореалізація викладача у вигляді самоорганізації продуктивної педагогічної діяльності, яка представлена наступними сферами [13].

1. Сфера «викладач-учитель». Реалізація викладачем професійно-педагогічного потенціалу відбувається переважно в процесі управління ним професійно-пізнавальною діяльністю тих, хто навчається. По-перше, викладач реалізує себе безпосередньо на навчальних заняттях: під час проведення лекційних, у тому числі й авторських курсів, і різноманітних видів практичних занять та семінарів за спеціально розробленими програмами; по-друге, викладач-учитель реалізує себе в умовах традиційного навчання, представленого в педагогічній літера-

турі як технологія трансформування знань, умінь та навичок. У цьому випадку переважають методи, засновані на трансляції культури (говорінні текстів) або демонстрації зразків дій у певних умовах і обставинах (Н. М. Боритко).

2. Сфера «викладач-методист» здійснюється на програмово-методичному та навчально-методичному рівнях. Продуктами професіоналізму викладача на програмово-методичному рівні є навчальні та робочі програми нових дисциплін, елективних курсів, програм проміжної і підсумкової атестації, програм різних видів практик. Навчально-методичний рівень професіоналізму викладача в методичній роботі може бути представлений у вигляді розроблених та апробованих навчальних посібників, конспектів лекцій, збірників вправ і завдань, лабораторних практикумів, інших навчально-методичних матеріалів, у тому числі щодо виконання курсових і творчих робіт (проектів), методичних рекомендації для здійснення різних видів діяльності учнів; розроблених спеціальних завдань, комплектів питань, набору конкретних ситуацій, ілюстративного матеріалу тощо; створених нових навчальних курсів; освоєних і впроваджених у навчальний процес інноваційних освітніх програм і курсів для задоволення потреб учнів; розроблених і апробованих авторських технологій, нових форм, методів, засобів навчання, методик, технік, прийомів педагогічної діяльності та інше.

До того ж викладач реалізує себе в методичній роботі в процесі обміну досвідом з колегами щодо питань застосування в навчальному процесі сучасних інформаційних технологій, проведення імітаційних, ділових, організаційно-діяльнісних та інших ігор, вирішення виробничих завдань і конкретних ситуацій тощо; у процесі обговорення лекцій та інших навчальних занять, які відвідувалися у колег; під час підготовки до науково-практичних семінарів, конференцій, майстер-класів; в організації роботи методичних семінарів для молодих учителів і молодих науковців.

3. Сфера «викладач-науковець». Викладач-науковець реалізує себе в педагогічній діяльності через упровадження результатів науково-дослідної діяльності в освітній процес; організацію науково-дослідної діяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації; інформування педагогічної громадськості про наукові досягнення; використання своєї інтелектуальної власності у процесі організації науково-дослідної роботи педагогічних колективів.

Таким чином, якщо викладач післядипломної освіти успішно реалізує всі функції своєї професійної діяльності, задоволений результатами праці, ефективно організовує освітній процес і має позитивні

відгуки колег-вчителів, які цінують і поважають його як викладача, наставника і вченого, то його індивідуальний стиль професійної діяльності може вважатися оптимальним.

Висновки. Професіоналізм викладача є інтегральною характеристикою соціально значущих професійно-особистісних якостей спеціаліста, а також результатом його професійно-педагогічної праці, який відображає рівень його професійної компетентності, досвіду, загальнопедагогічної культури, знань та вмінь, моральної позиції. Професіоналізм сучасного викладача-андрагога в умовах інформаційно-освітнього простору є показником його професійної зрілості та є неперервним процесом. Аналіз наукової літератури та соціально-педагогічних проблем і практик щодо становлення професіоналізму свідчить, що досліджувана нами категорія професіоналізму викладача системи післядипломної освіти повинна бути спрямована на становлення професіонала як активного суб'єкта професійно-педагогічної діяльності та впевненої особистості демократичного типу. Перспективами подальших досліджень є виявлення впливу інформаційно-освітнього простору на професійно-педагогічну самореалізацію викладача як компоненту його професійної компетентності.

Список використаних джерел

1. *Безносков С. П.* Профессиональная деформация личности / С. П. Безносков. – СПб. : Речь, 2004. – 272 с.
2. *Гура О. І.* Індивідуальний стиль професійної діяльності викладача вищого навчального закладу / О. І. Гура // Наука і сучасність : зб. наук. праць Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – Т. 48. – С. 32–42.
3. *Зязюн І. А.* Філософія педагогічної дії : монографія / І. А. Зязюн. – Черкаси : Вид-во від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
4. *Климов Е. А.* Психология профессионального самоопределения : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е. А. Климов. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 304 с.
5. *Кузьмина Н. В.* Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М. : Высшая школа, 1990. – 119 с.
6. *Масюкова Н. А.* Культура личности субъекта научно-исследовательской деятельности / Н. А. Масюкова // Педагогика. – 2008. – № 1. – С. 48–56.

7. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В. С. Мерлин. – М. : Педагогика, 1986. – 256 с.
8. Назарова И. Б. Типология преподавателей высшей школы / И. Б. Назарова // Социологические исследования. – 2006. – № 11. – С. 115–119.
9. Преподаватель в XXI веке: рек. указ. [2000–2010 гг.] / сост. : О. П. Шрейн, Е. А. Штумпф ; под. ред. О. И. Ткаченко. – Челябинск : Изд-во ЮУрГУ, 2010. – 147 с.
10. Психология : словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.
11. Семенов О. М. Ідіостиль викладача-дослідника у вимірах педагогічної майстерності / О. М. Семенов // Розвиток педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю в умовах інформаційно-технологічного суспільства : монографія // [І. А. Зязюн, О. А. Лавриненко, М. М. Солдатенко та ін.]. – К. : Педагогічна думка, 2013. – С. 212–240.
12. Семенов О. Підвищення кваліфікації – невід’ємна складова розвитку професійної компетентності викладача / О. Семенов // Вересень. – 2011. – № 1–2. – С. 10–16.
13. Ситникова М. И. Функции профессионально-педагогической самореализации личности преподавателя вуза / М. И. Ситникова // Вестник Тамбовского университета. – 2008. – Вып. 3 (59). – (Серия: Гуманитарные науки).
14. Торхова А. В. Индивидуальный стиль деятельности учителя / А. В. Торхова // Педагогика. – 2003. – № 6. – С. 59–66.

References

1. Beznosov S. P. Professionalnaya deformatsiya lichnosti (The professional deformation of the person). – Spb. : Rech, 2004. – 272 p.
2. Gura O. I. Individualniy stil profesinyoi diyalnosti vkladacha vischogo navchalnogo zakladu (Individual style of teacher professional higher education institution). – Nauka i suchasnist. – K. : NPU im. M. P. Dragomanova, 2005. – T. 48. – S. 32–42.
3. Zyazyun I. A. Filosofiya pedagogichnoyi diyi : monografiya (The philosophy teacher action). – Cherkasi, 2008. – 608 s.
4. Klimov E. A. Psihologiya professionalnogo samoopredeleniya : ucheb. posob. dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedeniy (The philosophy of professional self-determination). – M. : Yzdatelskiy tsentr «Akademyia», 2004. – 304 s.

5. *Kuzmyna N. V.* Professyonalizm lychnosti prepodavatelja y mastera proyzvodstvennoho obuchenija (The professionalism of the individual teacher). – M. : Vysshaja shkola, 1990. – 119 s.
6. *Masiukova N. A.* Kultura lychnosti subekta nauchno-ysledovatel'skoj deiatelnosti (The culture of the person the subject of research activities). – Pedahohyka, 2008. – № 1. – S. 48–56.
7. *Merlyn V. S.* Oчерk yntehralnoho yssledovanyia yndyvduialnosti (Outline of the integrated research of individuality). – M. : Pedahohyka, 1986. – 256 s.
8. *Nazarova Y. B.* Typolohyia prepodavatelei vysshej shkoly (Typology of high school teachers). – Sotsyolohycheskye yssledovanyi. – 2006. – № 11. – S. 115–119.
9. *Prepodavatel v XXI veke: rek. ukaz. [2000-2010 hh.] / sost. : O. P. Shrein, E. A. Shtumpf ; pod. red. O. Y. Tkachenko. – Cheliabynsk : Yzd-vo YuUrHU, 2010. – 147 s.*
10. *Psyhholohyia : slovar / pod obshch. red. A. V. Petrovskoho, M. H. Yaroshevskoho. – 2-e yzd., yspr. y dop. – M. : Polytyzdat, 1990. – 494 s.*
11. *Semenoh O. M.* Idiostyl vykladacha-doslidnyka u vymirakh pedahohichnoi maisternosti (Idiostyle teacher-researcher in measurements pedagogical skills) // Rozvytok pedahohichnoi maisternosti vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu nepedahohichnoho profiliu v umovakh informatsiino-tekhnologichnoho suspilstva: monohrafiia. – K. : Pedahohichna dumka, 2013. – S. 212–240.
12. *Semenoh O.* Pidvischennya kvalifikatsiyi – nevid'emna skladova rozvitku profesiynoi kompetentnosti vikladacha (Advanced training - an integral part of the professional competence of the teacher). – Veresen. – 2011. – № 1–2. – S. 10–16.
13. *Sitnikova M. I.* Funktsii professionalno-pedagogicheskoy samorealizatsii lichnosti prepodavatelya vuza (Features professional and personal fulfillment pedagogical university teacher) // Vestnik Tambovskogo universiteta. – 2008. – № 3 (59).
14. *Torkhova A. V.* Individual'nyj styl deiatelnosti uchytelia (Individual style of activity of the teacher) // Pedahohyka. – 2003. – № 6. – S. 59–66.

Инна Александровна Николаеску,
кандидат педагогических наук,
кафедра дошкольного образования
и профессионального развития педагогов,
Черкасский областной институт
последипломного образования педагогических работников,
г. Черкассы, Украина
E-mail : nikolaesky@ukr.net

**Николаеску И. А.
ПРОФЕСИОНАЛИЗМ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ-АНДРАГОГА
КАК ФЕНОМЕН ИНФОРМАЦИОННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО
ПРОСТРАНСТВА УЧРЕЖДЕНИЙ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ**

Аннотация

В статье рассмотрено состояние развития профессионализма преподавателя-андрагога в системе последипломного образования. На основании теоретических исследований и практических наблюдений выявлены особенности профессионально-педагогической деятельности преподавателя-андрагога в условиях информационно-образовательного пространства и представлены профессионально-личностные качества преподавательского состава. На основании обобщения научной литературы уточнена сущность понятия профессионализма личности в целом и педагогического профессионализма в частности. Отмечено, что профессионализм преподавателя системы последипломного образования является необходимой составляющей профессионально-педагогической деятельности и требует обеспечения определенных организационно-педагогических условий, специально организованного информационно-образовательного пространства, целенаправленной системы мер для личностно-профессионального роста преподавателя.

Ключевые слова: индивидуальный стиль педагогической деятельности; преподаватель-андрагог; профессионализм личности; профессионализм педагогический; система последипломного образования.

Inna Oleksandrivna Nikolaesku

PhD in Pedagogy, Associate Professor of the
Department of Preschool Education and
Professional Development of Pedagogues,
Cherkasy Region University
of Postgraduate Education of Teachers,
Cherkasy, Ukraine
E-mail : nikolaesky@ukr.net

Nikolaesku I.

**PROFESSIONALISM OF A TEACHER-ANDRAGOGIST
AS A PHENOMENON OF THE INFORMATIONAL AND
EDUCATIONAL SPACE OF POSTGRADUATE EDUCATION
ESTABLISHMENTS**

Abstract

The article represents the state of professionalism of a teacher-andragogist in the system of postgraduate education. Based on theoretical studies and practical observations the features of professional-pedagogical activity of the teacher-andragogist were revealed in terms of information-educational space and the professional and personal characteristics of teachers were presented. Based on scientific literature the essence of the concept of professionalism of the whole person and teacher professionalism in particular were summarized. The requirements to a teacher of the postgraduate education in the conditions of informatization are analyzed. The attention is laid to the fact that the effective solution of problems of postgraduate education based on the quality of staffing of such institutions at the level of professional competence, professional mobility, individual style of activity, pedagogical skills of teachers. The essence of these qualities is that they are products of mastering professional knowledge and practical skills teacher and implemented in the form of his professionalism. The quest for high efficiency of educational process and its effectiveness has leading positions in professional and educational activities among the factors that encourage postgraduate teacher education to professional pedagogical activity. The category of teacher professional graduate schools is difficult to determine as it is connected not only with the external circumstances of a specialist, but also with the internal factors that accompany it. It is noted that the system of postgraduate professional teacher education is a necessary component of professional and educational activities and ensuring the requires of certain organizational and pedagogical conditions specially in the organized informational and educational space, focused action plan to personal and professional development of a teacher.

Keywords: *individual style of pedagogical activity; pedagogical professionalism; postgraduate education system; professional person; teacher andragogist.*